

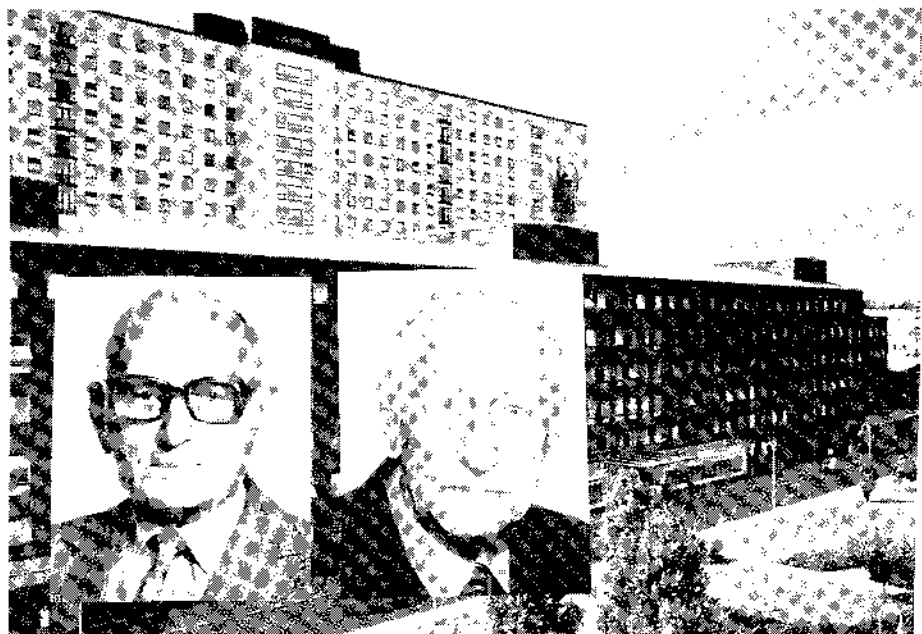
hösten -82

RLE 15 ÅR

LARY

jubileumsnummer

DET VAR SÅ HÄR DET BÖRJADE...

... och just här på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, som bilden visar. Gamla öronavdelningen är nästan helt skymd av nyare stora tillbyggnader, men den skimtar längst till höger i bildkanten. Infällt två av initiativtagarna till RLE, Gustav Andersson och Eric Slättberg.

En milstolpe har passerats i vår relativt korta historia. Vi har fyllt 15 år. Det skedde 22 april om man vill vara exakt. Det faller sig då naturligt att man vänder sig om och ser tillbaka på åren som gått, och där-

för innehåller det här jubileumsnumret särskilt många återblickar.

Men givetvis även en del synpunkter på och förhoppningar om föreningens framtid.

Näväl. Det var i Göteborg det började. Ett antal laryngectomerade samlades på Sahlgrenska Sjukhuset, där de hade fått sin krämpa åtgärdad och börjat rehabilitering av tallet, för att återanpassas i tillvaron.

De första regelbundna sammankomsterna av föreningskaraktär, som i regel samlade 7-8 personer, började i juni 1961 under ledning av talpedagogerna Marit Liljefors och Eva Ärlin. Även docent Björn Fritzell (numera klinikchef på Huddinge Sjukhus), kom ofta till mötina.

FÖRENING

För att ge verksamheten en fastare form bildades 1965 "Laryngectomerades förening i Göteborg". Ordförande i föreningen blev Gustav Andersson och sekreterare Eric Slättberg. (Båda numera hedersmedlemmar i RLE).

Ur ett PM från 1970 av Eric Slättberg citerar vi:

"Alla laryngectomerade och övriga för föreningens verksamhet intresserade hälsades välkomna som medlemmar. Föreningens ändamål angavs vara att sammansluta de laryngectomerade och vara dem till stöd och hjälp i spörsmål av gemensamt intresse, särskilt när det gäller bistånd av det allmänna. Föreningen skulle vidare medverka till bildande av liknande föreningar på andra orter så att en riksorganisation av laryngectomerade skulle kunna bildas.

BLEV RIKSFÖRENING

Då föreningen redan från starten erhöll anslutning av laryngectomerade från hela vårt land, beslöts vid årsmöte den 22 april 1967, att föreningen därefter skulle benämnas: Riksföreningen för Laryngectomerade.

Redan innan föreningen bildats gjorde de laryngectomerade i Göteborg en hänvändelse till professor Gösta Herberts och docent Björn Fritzell med begäran om deras medverkan till anskaffande, på statens bekostnad, av larynxproteser. Båda tillmötesgick beredvilligt denna framställning och föreslog i gemensam skrivelse den 23 januari 1965 till 1961 års sjukförsäkringsutredning att staten skulle lämna bidrag till larynxproteser. Vidare hade uppdragits åt undertecknad att i skrivelse till socialministern fästa dennes uppmärksamhet på ärendet. En sådan skrivelse avläts den 31 mars 1965. Förslaget bifölls, och varje laryngectomerad kan numera — efter rekvisition av läkare — erhålla talapparat på statens bekostnad.

ETT 70-TAL MEDLEMMAR

Riksföreningen har för närvarande ett 70-tal medlemmar, av vilka 56 betalat medlemsavgift för år 1969. Årsavgiften är lägst 10 kronor, varav c:a 7 kronor åtgår till prenumeration och distribution av den numera nordiska tidskriften Ny Stemme, som utgivs i Danmark.

forts. sid 4

ONSDAGSTRÄFFARNA

är populära inslag i göteborgsaktiviteterna.

Övre bilden fr.v. Sven Pettersson, Allan Christensson, Eric Jarström, Åke Forss och Harry Olsson.

Nedre bilden fr.v. Harald Ryfors, Eric Slättberg, Eva Ärlin och Sven Pettersson.

NORDISKT SAMARBETE

Riksföreningen har sedan länge intima och givande kontakter med de laryngectomerades sammanslutningar i övriga nordiska länder. Alltsedan 1964 har sålunda medlemmar i den svenska föreningen inbjudits deltaga i de danska studieveckorna.

I början av år 1967 erhöll föreningen en skrivelse från den finska LE-klubben, undertecknad av bl.a. professorn vid Helsingfors Universitet, Urpo Siirala, med förslag att en nordisk konferens skulle arrangeras för att närma de laryngectomerade till varandra och möjliggöra diskussioner i frågor av allmänt intresse. Detta finska initiativ ledde till att ett möte med företrädare för de fyra nordiska ländernas resp. föreningar ägde rum i Köpenhamn den 5 maj 1967, varvid man bl.a. beslöt att bilda Nordiska Förbundet för Laryngectomerade (NFL). Nordiska konferenser har härefter hållits i Finland den 17–19 maj 1968 samt i Norge den 19–21 september 1969. Vid det senare mötet uppdrogs åt professor Urpo Siirala och doktor Matti Aro att leda den samnordiska verksamheten.

KONGRESSER

Då det på grund av de relativt höga omkostnaderna torde vara ogörligt att arrangeras kongresser varje år, får man nog räkna med att hädanefter träffas vart annat eller kanske vart tredje år. Den svenska föreningen,

som ombetts arrangera nästa möte, beräknar att, därest erforderliga medel kan anskaffas, kunna ordna en kongress under år 1971”

så långt detta PM

I ett protokoll från 1971 ser vi att man arrangerade en nordisk kongress i Göteborg med Prof. Gösta Herberts som svensk chefdelegat.

SAMARBETE MED SLEF

Bläddrar vi vidare i riksföreningens protokoll hittar vi ett beslut från 1971 som tyder på att ett samarbete inletts med Stockholms Laryngectomerades Förening i avsikt att förbereda den form av riksförening vi nu har.

OMORGANISATIONEN

Samgåendet skedde sedermera 9–10 sept. i Örebro. Inom parentes sagt, ett kärt minne för LARY's redaktör, som hade äran och glädjen att fungera som ordförande vid detta första riksmöte. Där upptogs förutom Göteborgs och Stockholms även Gävles och Linköpings föreningar som lokalavdelningar i den omorganiserade riksföreningen. Samtidigt lanserades också förkortningen RLE som förbunds beteckning, vilken numera slagit igenom som en lätthanterlig ersättning för det svåruttalade föreningsnamnet.

ROLF UTBERG:

RLE VISAR

att vi behöver egna intresseorganisationer!

Tiden rinner undan. Men jag minns mycket väl hur vi på HCK, hösten 1972, fick en första kontakt med den då relativt nybildade Riksföreningen för laryngectomerade, RLE. Dåvarande HCK-ordföranden Richard Sterner och jag själv mötte företrädare för RLE vilka framförde önskemål om ett HCK-medlemskap.

Vare sig Richard eller jag själv visste då särskilt mycket om laryngectomi. Vi fick en värdefull kunskap. Vi fick lära oss ett nytt handikapp. Ett handikapp som vi hade starka skäl att ge uppmärksamhet och plats i samarbetet inom HCK-familjen.

I början av 1973 blev RLE HCK:s 18:e medlemsförbund. RLE hade då omkring 150 medlemmar.

RLE:s första styrelseledamot i HCK:s styrelse blev Rolf Fischer med Curt Bengtsberg och Sture Linder som suppleanter. Vi andra i HCK:s styrelse fick lära oss mycket om situationen för laryngectomerade. En kunskap som skulle visa sig värdefull i vårt samarbete inom handikappfamiljen.

Jag tror att detta var det första viktiga steget för att RLE skulle accepteras som handikappförbund. Nästa steg blev sedan att sprida kunskapen om laryngectomerade till beslutsfattare och myndigheter. Det är min förhoppning att HCK-medlemskapet varit till hjälp i detta arbete.

Bildandet av RLE utgör därmed bekräftelse på en gammal sanning.

Den att handikappades situation och behov får genomslagskraft i samhällsdebatten först när vi sammanlutit oss i egna organisationer.

Bildandet av egna organisationer ställer å andra sidan krav på oss. Vi måste på alla sätt vara aktiva för att påverka samhällsutvecklingen. Våra behov ska inte bara bli kända. Våra krav måste också leda till praktiska åtgärder.

Detta kan vara en tung och svår uppgift för en liten organisation, och här kan HCK som samarbetsorgan inte helt kompensera det lilla förbundets otillräckliga resurser.

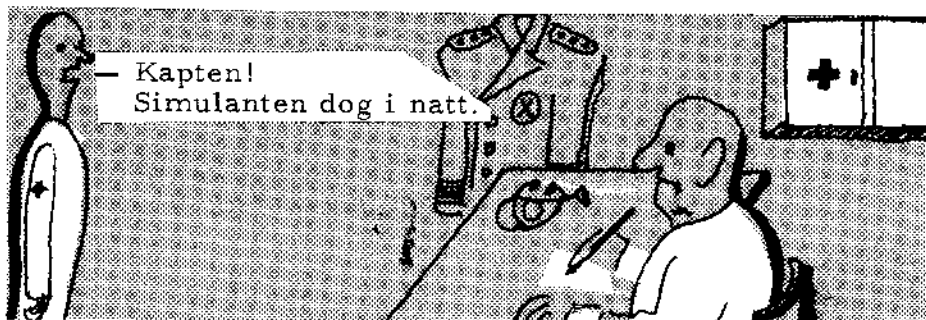
Inom HCK väcktes förhoppningar om en effektivare och slagkraftigare organisation när vi mötte idén om ett gemensamt förbund för talskadade. Nu blev det inget av denna djärva tanke. — I vart fall inte vid det tillfället — men har möjligheterna till nysskapande helt försvunnit? Frågan är befogad eftersom vi idag trängs hårdare än någonsin med nedrustningar av redan vunna framsteg.

Som talesman för HCK vill jag varmt gratulera RLE vid jubileet.

Ert jubileum är en viktig etapp — men bara en etapp. Nu gäller det att finna vägar för framtiden. Det ställer krav på oss — på er i RLE och på kamraterna i HCK — att tillsammans sätta in vår kunskap i samhällsdebatten, så att vi kan uppnå de förbättringar vi kräver. Vi måste därför gå till offensiv. Vi måste göra klart för oss själva vilka krav som är angelägnast för oss — och hur vi ska verka för dem.

HCK-rörelsens offensiva kamp mot införandet av karensdagarna kan utgöra ett mönster. Ett mönster som kan överföras till andra områden.

Vi har skapat våra organisationer för att åstadkomma bättre villkor för våra handikappgrupper. 1980-talet ställer skärpta krav på oss. Låt oss tillsammans uppfylla dessa. Först då kan vi säga att vi samarbetar för ETT SAMHÄLLE FÖR ALLA.

RIKSMÖTET

Årets riksmöte hölls på Hotell Eden i Stockholm, lörd. 11 sept.

Sedvanlig rapportering har troligen redan skett eller kommer snart att ske via lokalavdelningarnas representanter vid mötet.

VAL

I korthet kan här nämnas att det blev omval på ordförande- såväl som sekreterareposten, Karin Cedin och Siv Baglien sitter således kvar med sina resp. uppdrag fram till nästa riksmöte våren 1984. Kassören Astrid Bergh, Stockholm, avtackades däremot för förtjänstfullt arbete under de gångna två åren. Hon efterträds av Iréne Pettersson, Skövde, som tillhör Göteborgs-avdelningen.

Iréne

MOTIONER

För att något ytterligare belysa våra aktiviteter kanske vi även bör återge de motioner och förslag som förelades för behandling.

1. Motionär Karin Cedin:

Undertecknad föreslår att Riksmötet beslutar att en auktoriserad revisionsbyrå anlitas för att i samverkan med den förtroendevalde kassören sköta RLE, kassaförvaltning.

Motionen hänvisades att behandlas i samband med motion 5.

2. Förslag av Rolf Fischer:

Härmed föreslås att riksmötet beslutar att en omredigering av det förelagda stadgeändringsförslaget, utan ändring av textens betydelse.

Motivering:

Den nuvarande uppställningen är svårsläst. Läsaren blir lätt förvirrad, när man i löpande text finner ord, som ej klart definieras under den rubrik där de hör hemma. Sålunda bör "Riksmöte, Representantskap, osv" återfinnas under rubriken "ORGANISATION".

Förslaget bifölls och kommer att verkställas.

3. *Motionär Astrid Bergh:*

Angående antalet representanter vid riksmöte föreslås

att Riksmötet beslutar att maximera antalet representanter från varje lokalavdelning till högst fem.

Motivering:

Lägre kostnad. Utan att representationen kan anses menligt försämrad.

Motionen avslogs med motiveringen att demokratiska principen blir lidande om proportionaliteten förändras.

4. *Motionär Karin Cedin:*

Angående bidrag till klimatbehandlingsresor föreslås

att Riksmötet beslutar avsätta medel till en klimatbehandlingsresa för vardera av åren 1983 och -84 samt

att beloppet får en storlek som täcker kostnad för medföljande sjuksköterska och därutöver förslagsvis 50 % av deltagande laryngektomerades teskostnad samt

att Riksmötet beslutar om antal bidrag som kan tänkas utgå per resa.

Motionen avslogs i sin föreliggande form med motiveringen att föreningens medel ej kan disponeras för klimatbehandlingsresor.

5. *Motionärer Arthur Nilsson och Sven Svensson:*

Vid Stockholms-avdelningens talkurs 24-26 maj diskuterades RLEs framtid och allmänna målsättning. Därvid konstaterades att vår ekonomiska situation var relativt god. Samtidigt tyckte vi, oss sakna tillräcklig personell kapacitet för att riktigt hänga med utvecklingen i fråga om informations- och handikappolitiska frågor.

Undertecknade motionärer föreslår med anledning därav:

att RLE på prov anställer en välutbildad handikappad person, t.ex. en socionom med goda insikter i före-

ningsekonomiska frågor eller en gymnastiekonom med goda kunskaper i sociala frågor,

att anställningen sker endast under förutsättning att AMS-bidrag kan erhållas, att Riksmötet beslutar om anställningens omfattning (totala längd, 1/2-tid, heltid etc.).

Motionen bifölls.

6. *Motionär Carl Aspling:*

Linköpingsavdelningen av RLE vill härmed till årets Riksmöte framlägga följande motion:

Vi vill och viljan här jämställa vi med kravet att Riksföreningen och dess styrelse medverkar till att hos berörda instanser få till stånd en för oss enhetlig och tillfredsställande lösning beträffande utfåendet av nödvändigt förbrukningsmaterial.

Önskan innefattar att bli lika behandlade som övriga stomister och införs som sådana i H-institutets katalog.

Motionen bifölls.

7. *Motionär Carl Aspling:*

Linköpingsavdelningen av RLE vill härmed till årets Riksmöte framlägga följande motion:

Vi vill, och viljan här jämställs med kravet att Riksföreningen och dess styrelse med all kraft medverkar till att hos berörda instanser taga upp den nu och allt sedan tillkomsten av handikappersättningen få bort det helt felaktiga och orättvisa system som är rådande. Ett län beviljar, nästa inte. Motivering för eller emot är i antal lika med instanserna. En enhetlighet skall här till.

Vi kräver här en absolut rättelse, bör och skall följas upp till Regering- och Riksdagsnivå om så blir nödvändigt.

Motionen bifölls.

Glade Knut Andersson omgiven av fr.v. Lillemor Cedin, Britta Hammarberg, Eric Slättberg och Lilly Amnelius.

BILDER FRÅN RIKSMÖTET

I främre raden fr.v. Gerd och Arne Folkerman, Sven Pettersson, Eric Hermansson, Curt Bengtsberg och Svea Östh. I raden bakom skymtar vi Carl Aspling och vid fönstret Ann-Britt och Karl-Erik Eriksson.

Jubileums -supén

Enligt beslut i RLEs styrelse högtidlighölls föreningens 15-åriga tillvaro med en festsupé i samband med riksmötet 11 sept. på Hotell Eden i Stockholm.

Som gäster hade inbjudits våra sex hedersmedlemmar samt några representanter för olika organ som samarbetar med RLE.

En födelsedagspresent från ABF bestod i temperamentsfulla och färgsprakande danser av gruppen Viva Mexico.

Som avslutning på den trivsamma samvaron togs en svängom till discomusik för att skaka ned den goda maten innan det var dags att bege sig ut i den dagen till ära sköna sensommarkvällen. Heder åt jubileumskommittén!

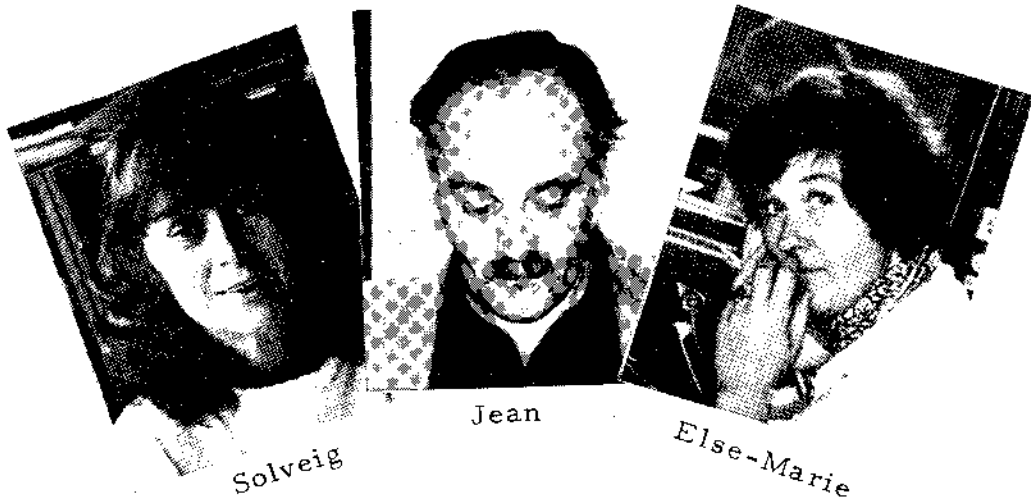
För lokalavdelningarnas jubileumsfirande har avsatts en pott som kan disponeras efter varje enskild avdelnings önskemål och förutsättning. Vidare upplysningar om dessa anslag erhålles via lokalavdelningarnas representantskapsledamöter. ★

★) tidigare kallade styrelsemedlemmar.

Men ? är det inte redaktörh själv som sitter därborta! avslutande festsupén tillsammans med hustru Birgit och hennes bordskavaljer Allan Christensson. Tack snälla fotografen Iréne Pettersson.

Grattis RLE!

Vi som jobbar inom HCK:s kansli-
kartell tillhör dom som kommit att
ta nära del i RLE:s verksamhet.

Vi önskar RLE framgång i arbetet
för laryngectomerade och ett fort-
satt gott samarbete inom kanslikar-
tellen.

*Else-Marie Bergman
Jean Claesson
Solveig Johansson*

MITT LIVSÖDE

Oskar Norén har varit medlem i RLE längre än de flesta av oss. Han laryngektomerades redan 1963 och berättar här om sin kamp mot sjukdomen och sitt liv som handikappad.

TIDIGA SYMPTOM

Riksföreningen firar i år sitt femtonårsjubileum. Vid tidpunkten för dess bildande var jag redan medlem i göteborgsföreningen, och det kanske därför kan vara av intresse hur jag som "veteran" upplevt mina handikappår.

Egentligen började inte mitt handikapp, då jag blev strupopererad i dec. 1963, utan redan i mars 1958, då jag frisk och i god fysisk kondition började känna en liten retning på stämbanden, som jag försökte hosta eller harkla bort. Men det ville inte försvinna, utan tvärtom kändes det bara sämre och sämre för varje dag som gick. Hesheten blev bara värre, och till slut måste jag söka en halsläkare. Dr Rimér, då anlita bl.a. av radiofolk, kunde trots många försök inte få någon rätsida på mitt onda. "Jag skall remittera er till en av norra Europas bästa halsläkare" var hans sista ord till mig, och så hamnade jag hos docent Erik Carlens, sedermera professor, på toraxkliniken vid Karolinska sjukhuset. Han var bronkolog och tillhörde det då berömda Crafoordteamet. Han förklarade att jag hade en cysta, och vad det var för någonting, samt knotttror på stämbanden.

OPERATIONER OCH TALTRÄNING

Jag blev opererad och ordinerades röstvila, men ingenting hjälpte, och han nämnde, att stämbanden på något sätt spårar ut. Jag var olycklig, då jag inte på ett vettigt sätt kunde prata med människor, varken direkt eller per telefon. Jag kraxade till och med värre än en kråka. Jag hade ett jobb, som tarvade mina röstresurser, och nu började jag verkligen oroas. Till min läggning har jag varit ganska envis, och kanske litet för ambitiös, och det har varit orsaken till att jag skadat mig själv, utan att jag varit medveten härom. Carlens rådde mig att kontakta dr Bjuggren på Sabbatsbergs sjukhus foniatiska avd.

Jag kommer väl ihåg, vad Bjuggren sa när jag ringde och beställde tid. "Jag sjukskriver omedelbart". Men som vanligt bromsade jag. Bjuggren förklarade, att jag inte använde mina rätta stämband, utan de falska, och att det nu gällde, att få tillbaka rösten på de rätta. Nu började en lång tid med diverse röstövningar av de mest skilda slag, avslappning m.m., och den som hjälpte mig var talpedagog fru Elliot. Sakta, mycket sakta gick det till en

viss bättring, och jag fick göra uppehåll i övningarna en tid. Men tyvärr fick jag tillbaka min heshet igen. Nytt besök hos doc. Carlens för operation, och åter till foniatiska kliniken på Sabbatsberg. Så fortsatte det till 1963, då resurserna att frambringa ljud hade blivit betydligt nedsatta.

STRESS PÅ JOBBET

Jag jobbade som skeepklarare i Stockholms hamn. Just det här året hade vi en mycket besvärlig vinter, som tvingade ned stora mängder gods från Norrland för utskipping över Stockholm, och jag fick en mycket stor arbetsbörda på grund därav. Från tidigt på morgonen till sena kvällen under flera veckor. Jag inbillar mig nu efteråt att det blev för mig ganska ödesdigert.

I augusti for jag på semester till Härjedalen och vandrade i fjällvärlden. Jag kände att det satt som en klump i svalget, och att jag fick svårt att få luft, när jag kom upp i den högre terrängen.

I slutet av augusti eller början av september blev jag på nytt stämbandsopererad, och vid återbesöket en vecka senare tyckte jag, att väggarna ville ramla över mig, då Carlens nämnde ordet "cellförändringar". CANCER, —ropade jag, och var och en kan förstå, hur jag kände mig. Det blev nu en ny provtagning, för att säkerställa diagnosen. Det gällde vänster stämband. Nu var jag övertygad. Jag hade överansträngt mig. Jag borde ha lytt dr Bjuggrens råd till en lång röstvila på 6—12 månader, vilket jag inte kunde acceptera, eftersom jag inte kände mig fysisk sjuk.

SVÅR TID

Nu började en svår tid, den värsta jag upplevt. Jag remitterades till öronavdelningen (prof. Hamberger och doc. Fluor), där jag undergick en mängd olika undersökningar, och överfördes till Radiumhem-

met. Det bestämdes, att jag skulle undergå strålbehandling, på vilken jag reagerade våldsamt, så pass, att de måste lägga in mig. Läkarna var rädda, att det kunde ske en olycka. Sista behandlingen inhiberades, och jag fick för mig, att jag fått för stor stråldos. Vad visste jag? Jag var ju lekman.

Nu var vi långt in i oktober, och jag kom hem i avvaktan på resultatet några månader. Besvärligheterna efter strålbehandlingen ebbade sakta ut, men svullnaden i svalget fanns kvar, och då jag tyckte den tilltagit och började bli besvärande, besökte jag åter Radiumhemmet, där de tog vävnadsprov. På avtalad tid besökte jag öronavdelningen, och på läkarkonferens beslöts, att struphuvudet skulle avlägnas. Tumören fanns ej kvar, endast dökött och vattensvullnad (ödem), och det var det sistnämnda jag kände obehag av.

OVISS FRAMTID

Jag kunde inte fatta vad som nu skulle ske. Talade åter med Hamberger, som efter ny undersökning förklarade, att det ej fanns någon återvändo. Jag kände mig hopplöst prisgiven. Hur skulle framtiden gestalta sig? Ingen hade jag att prata med om min situation. Doc. Jan Wersäll, numera professor, frågade om jag var rädd för operationen. "Nej, inte för operationen, men för följderna", svarade jag.

Den 30 dec. —63 opererades jag av doc. Fluor, som efteråt berättade, att han använt dubbel tråd på grund av att vävnaden av strålbehandlingen, var skör. "Jag kan inte förstå, hur ni fått den här tumören, ni är inte den *typen*". Vad han menade, har jag ej fått något besked om. Jag låg ju stum i min säng, men han skulle säkert förstått orsaken, om jag kunnat berätta, hur dumt jag burit mig åt genom att överanstränga mina stämband. Därför vill jag varna alla människor, som en längre tid varit anfäktade av heshet: "Var tyst".

Innan jag utskrevs, hade jag händelsevis träffat en annan laryngectomerad som råkat få en mindre halstumör, som skulle avlägsnas. Det var ing. Lars Anjou (numera avliden), som berättade, att han strupopererats 10 år tidigare. Jag tyckte, att han talade ovanligt bra, inte högt, men tydligt. Jag blev mycket imponerad och jag tyckte tillvaron med ens blivit mer positiv.

ÅTER TILL JOBBET

Hela tiden hade jag stöttats av chefer, arbetskamrater och kolleger inom sjöfartsbranschen, där jag hade många vänner.

Hos dr Rolf Alexanderson och hans talpedagoger gick det snabbt framåt, och jag skulle tro, att jag hade god hjälp av de lärdomar jag tidigare fått av Bjuggren och fru Elliot. Jag återinträdde i tjänst en månad tidigare än beräknat, men med andra arbetsuppgifter. Tyvärr, men vad skulle man göra? Jag var ju handikappad.

Jag kände mig väldigt ensam med mina besvär och svårigheter, för sådana fanns det många, det märkte man tydligt, när man väl lämnat sjukhuset. Inte bara svårigheterna att kommunicera med människor, utan även den myckna slemavsondringen från luftrören besvärade och generade mig kolossalt, och ofta kom den vid olämpliga tillfällen. Inte kunde man bada som tidigare m.m. Syrebrist vid litet större kroppsansträngning gjorde och gör fortfarande, att jag inte har samma kondition som förr.

KONTAKTBEHOV

Jag saknade en sammanslutning eller förening av något slag, med medlemmar, som var i samma predikament som jag. Där kunde jag kanske få en del tips, kunskaper och erfarenheter av andra laryngectomerade. Det måste väl finnas flera, som var i samma situation som jag, och som sökte gemenskap.

Genom talpedagogerna på K.S. fick jag besked om, att det i Göteborg hade bildats en förening, och de undrade, om jag var intresserad att bli medlem och jag tackade ja. Tidpunkten, när detta inträffade kan jag inte exakt erinra mig, men det måste ha varit framåt våren 1966, för jag fick mig tillsänd den danska "Ny Stemme" i juni. Det var ju alltid en början, tyckte jag. Men Göteborg var tyvärr för avlägset beläget, för att jag skulle få nytta av mitt medlemskap.

Om jag inte är felunderrättad ombildades föreningen till riksförening på årsmötet den 22 april 1967.

Våren 1968 blev jag tillfrågad, om jag skulle vilja delta i Nordiska kongressen i Helsingfors och Jyväskylä den 17-19 maj, vilket jag tacksamt accepterade. Det blev ett mycket intressant och lärorikt sammanträffande med laryngectomerade från de nordiska länderna.

FÖRENING I STOCKHOLM

Det var med stor glädje och tillförsikt vi i Stockholm för första gången träffades på foniatiska avdelningen på Sabbatsbergs sjukhus den 17 dec. 1968 för bildande av en lokal förening. Man kunde inte missta sig på intresset och glädjen över detta. Vi har sedermera under årens lopp träffats ett otal gånger, och känt den gemenskap och samhörighet, som svetsat oss samman på grund av vårt handikapp.

INGET GRATIS

Under årens lopp har mycket ändrats till det bättre. På den tiden, då jag blev opererad fick man ingenting gratis vad gäller medicinsk och teknisk utrustning. Jag kommer väl ihåg, att jag för mina två silverkanyler måste betala ca kr 65.—.

Jag hade fått ett tips, att i Tyskland skulle finnas en s.k. talapparat, eller en vibrator, och för den skull tillskrev jag 1965

firman och frågade. De svarade, att deras representant i Sverige var KIFA, som jag besökte, och de demonstrerade en SERVVOX-talapparat. Den skulle kosta mig 1 000 kr. Dr Leandersson ansåg, att det vore bäst, om jag kunde undvara vibratorn. Endast om jag skulle tala länge och event. bli uttröttad, tyckte han, att den kunde vara till nytta. Inte nog med att man var hårt drabbad, man fick också lära sig betala. På den punkten är det i dag bättre ordnat, och det är ej mer än riktigt.

SNORKEL BEHÖVS

Jag har i alla tider varit intresserad av och tyckt om bad och simning, och det är jag helt säkert inte ensam om. Bara vetenskapen och tanken på, att jag i framtiden inte skulle kunna få utöva bad och simning som förr, gjorde mig betänkt och bekymrad. Givetvis kan man fortsätta leva utan att hoppa i plurret, men det var något, som saknades. Nog borde det med teknikens hjälp vara möjligt fortsätta med badlivet om ej på samma sätt som förr,

tyckte jag. — På Nordiska kongressen i Finland 1968 visade belgaren Paul Hauwaert sin snorkel, och det är säkerligen samma som vår vän Rolf Fischer demonstrerat här i Stockholm.

Sture Linder, en annan av våra medlemmar, hade också tillverkat en snorkel med en kanylliknande anslutning till halsens stoma. Jag inköpte en sådan och den använder jag ibland än i dag både i badkaret och sjön. På hälsoresan 1975 till Gran Canaria demonstrerade jag snorkeln i en bassäng för intresserade medlemmar. Att den för mig fungerar tillfredsställande beror nog på, att mitt stoma är så litet, att den helt och hållet omsluter den kanylliknande anslutningen.

MÄTTLIG RÖKARE

Själv var jag på den tiden en mycket måttlig tobaksrökare, och jag tror knappast, att tobaken i mitt fall var den stora boven.

Oskar Norén

JUL - HÄLSNING

Du kan få komma med en julhälsning i LARY under en samlingsrubrik.

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR
önskas er alla

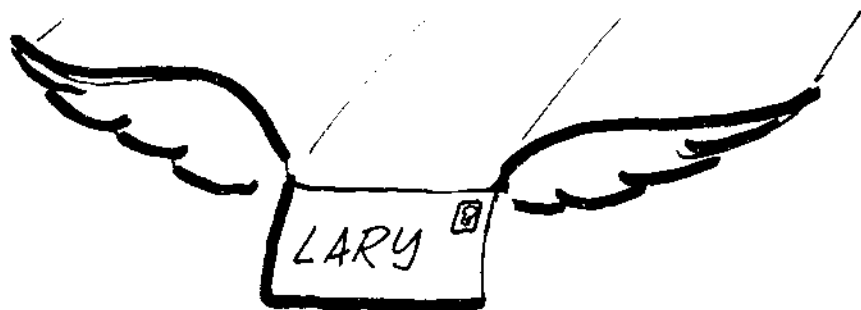
ex: Karin o. Karl Karlsson, Laxå
Bertil Persson, Stockholm

Vill du vara med så behöver du bara sätta in 10:- på Laryngfonden

Postgiro 91 82 58 — 5

senast 1 dec. och skriva "Julhälsning" på talongen.

OBS! Texta namnet tydligt. Tack!

MED POSTEN

LE-nytt från Finland

Finlands LE-förenings officiella namn är numera LE-invalidit-LE-invaliderna ry. Stadgarna är på våren införda i föreningsregistret. Föreningens ledning består av en styrelse av nio medlemmar – alla patientmedlemmar i föreningen.

Föreningens styrelse har beslutat att påbörja utvidgningsarbetena på Kyyrönkaija rehabiliteringscentrum detta år. Nybygget blir 1028 m² stort och kostnadsberäkningen uppgår till ungefär 3,5 milj. mark. Kostnaderna för nybygget är förvisso stora och kommer att av föreningen för långa tider att fordra stora ekonomiska uppoffringar.

Av denna orsak skulle vi önska, att de nordiska broderorganisationerna skulle gå med på att nordiska LE-arbetsutskottets möte nästa vår skulle hållas i samband med den nordiska LE-kongressen.

Den nordiska LE-kongressen anordnas 2–5 maj 1983 på Hanaholmens Kulturcentrum i Helsingfors.

Enligt gällande kutym bjuder den förening som står som värd för kongressen, för vart och ett av de nordiska medlemsländernas fyra deltagare fritt uppehälle och logi. Av andra deltagare uppbärs en skälig deltagaravgift. Närmare upplysningar om kongressen sänds under sommarens lopp till Danmark, Island, Norge och Sverige.

Finlands LE-förening fyller 20 år. Firandet av jubileet och mottagning hålls i samband med kongressen. Hela rikets omfattande jubileumsårets insamling börjar den 1 december 1982 och fortsätter ett helt år framåt. För de medlemmar som insamlas, är det meningen att täcka en del av byggnadskostnaderna för bygget på Kyyrönkaija.

Med vänlig hälsning
LE-invalidit ry
Arto Aaltonen

Jubileum!

En jubilar brukar ju bli firad. Då undrar man: är det något att fira, att det har behövts en förening för Laryngektomerade i så och så många år?

Naturligtvis hade det varit mer att fira, om den inte behövt finnas till, om det inte funnits några laryngektomerade. När det nu ändå är så, att vi är ganska många, och tyvärr tycks bli fler laryngektomerade, så tycker jag det är befogat om inte att fira, så i alla fall vara glada över att RLE finns.

Om jag skall överlämna några rosor, så vill jag ge dem till RLE-avdelningarna ute i landet, då jag tycker att det är där, som det fina arbetet utförs. Det är ju där man kommer i kontakt med medlemmarna.

Mina första kontakter med RLE minns jag med stor tacksamhet och glädje. Det var 1970 som jag opererades. Då hade jag ingen aning om vad laryngektomi var, inte hade jag hört talas om någon förening för laryngektomerade heller. Genom min logoped fick jag veta att det fanns en förening i Stockholm. Både Karl-Erik och jag blev intresserade och Karl-Erik ringde till dåvarande kassören Åke Amnelius som hälsade oss välkomna till Stockholm. Vi for dit på ett av deras möten och blev hjärtligt välkomnade av Harald Eriksson som var ordf. då. Vi möttes av en sådan värme, alla ville hjälpa mig och ge goda råd. Vad det gjorde gott. Det blev många resor till Stockholm under två år. Tack alla vänner i Stockholm för de åren.

Så blev det flera som opererades i Linköping. Vi blev en liten grupp som samlades hos logopeden varje vecka. Från den gruppen bildades 1972 på hösten Linköpings avd. där jag under 10 år haft

många fina stunder. Vi försöker trots långa avstånd, träffas så ofta som möjligt. Talträffar första torsdagen i varje månad i Linköping, har vi haft det här sista året, och vi startade igen den 2 sept.

Tre år i rad har vi varit på Saxenborg i Dalarna under Kristi Himmelsfärdshelgen. I år hade vi glädjen att ha en grupp från Örebro med oss.

Förutom att föreningen arbetar med praktiska frågor, har det visat sig, att den personliga kontakten betyder mycket för oss laryngektomerade. Därför hade jag hoppats när Riksföreningen nu firar sin 15-åriga tillvaro, att det skulle bli en sammankomst för många medlemmar, som i all enkelhet kunde träffas och trivas tillsammans.

Istället blir det en galamiddag för några få utvalda. Trots att jag tillhör de utvalda är jag djupt besviken, men jubileumsåret är ju inte slut ännu. Kanske kan man få en önskan uppfylld att Riksföreningen ordnar en rikskurs under hösten.

Med jubileumshälsningar
Ann-Britt

DÅLIG INFORMATION

På mötet talades om jubileum. Varför får vi inte veta om detta i tidningen. Det skall firas av de utvalda med mat och dryck. Vi vanliga ute i föreningarna får inte vara med på firandet.

Ge oss då en slant ur kassan till ett extra möte och respengar så att vi åtminstone kan få träffas och prata en stund. Det är här ute i föreningarna vi är. I styrelsen är det ju bara några höjdare. Skriv nu hur det blir. Eller skall det bara vara roliga historier i tidningen.

Hustru

Svar: En del jubileumspengar kommer även att gå till lokalavd.

Red

Rösten är borta – men jag lever!

Jag lärde känna honom på 30-talet då det liksom år 1982 var depression, arbetslöshet och svårt för ungdomen i samhället.

Han var den som i tal och skrift framförde våra kamraters synpunkter och var dessutom en god organisatör. Dessa egenskaper gav honom en god start i livet och samhället tog hans kunskaper i anspråk, såväl kommunalt som statligt och han kämpade sig fram från notarie till ekonomi- och byråchef.

Så kom hesheten och dess följder!

När jag kom in i sjukrummet en kall marsdag 1958 efter strupcanceroperationen tecknade han åt mig att ge honom penna och papper och han skrev med en vinglig handstil "Rösten är borta men jag lever". Inte förrän då gick det upp för mig hur starkt jag in i det sista hade hoppats på ett mirakel, om bara en del av stämbanden hade kunnat räddats, så skulle han kanske kunnat få tillbaka något som åtminstone avlägset liknade hans gamla röst. Men nu föreföll det klart, att han som varit så översvallande talför kanske aldrig mer skulle tala, sjunga, skratta, ropa eller ens ryta. Just då trodde jag aldrig den dag skulle komma, då jag än en gång fick höra honom uttala mitt namn, lågt och hest visserligen, men omisskännligt mitt namn.

Läkaren förklarade att det fanns två olika ralmeter, en mekanisk och en naturlig. Han valde den naturliga.

Jag hade svårt att finna mig i tanken att hans mun nu bara var ett ätredskap och hans näsa föga mer än prydnad, att hans

andedräkt för all framtid skulle passera genom ett hål i halsen.

Vid samvaro med andra människor hade jag kommit underfund med att det han skrev, genast skulle läsas upp högt, det gav honom en känsla av att deltaga i samvaron, men han slutade snart att skriva i större sällskap, därför att han insåg, att vad han skrivit i en fråga inte längre var aktuellt när jag skulle läsa upp hans rader, man hade bytt samtalsämne.

Främmande människor blir generade när de har svårt att förstå vad han säger, de drar sig för att introducera en person i ett sällskap, där han kanske kommer att sitta stum. Vemodiga upplevelser omväxlar med glada.

En gång var jag med honom i en hiss fullpackad med folk när han började prata. Jag blev generad och min första impuls var att lyfta ett finger till läpparna, men jag erinrade mig i tid att det enda viktiga var hans alla ansträngningar att lära sig tala. Ingenting annat hade någon betydelse. Om han hade mod att försöka offentligt, så var det minsta man kunde begära att jag låtsades som om det inte var något underligt med hans röst.

Det är nu över 20 år sedan. Han har klarat handikappet bra, är fullt aktiv – men på styrelsemöten och bolagsstämmor och i diskussioner tar han till talförstärkare och högtalare.

Vi för ett normalt liv med stor vänkrets och jag, hans hustru, tycker det är bevis på energi och stor tåga att komma tillbaka från stumhet till tal om än svagt och till full verksamhet.

BLYGERS fru

...med posten, forts.

FRÅN EN ANNAN VÄRLD ?

Jag kom till Sverige för ca sju år sedan. En tid senare fick jag strupcancer. Det oroade mig på ett visst sätt. Endast "på ett visst sätt", därför att jag många gånger tidigare känt en annan och mycket värre oro.

Har ni någonsin tänkt er, att det kan vara ett privilegium att ligga på natten i sin trygga säng och endast behöva sörja över att man har ont i halsen eller värk i hjärtat? Ganska säkert blir man omhändertagen nästa morgon, och säkert får man äta sig mätt .

Den andra och svårare oron jag tänkte på, är när man natt efter natt ligger och väntar, att dörren skall sparkas upp, och man skall få en kulsprutekärve i magen. Eller att ens familj skall släpas iväg till tortyr och förintelse. Jag har upplevt många sådana nätter och vill helst inte tala om det.

Men jag vill kyssa marken varje dag, som jag får stan-
na i Sverige. Även fast jag inte får varken färdtjänst
eller handikappersättning.

Fred och frihet är för mig de största orden på alla
språk. Viktigare än den personliga hälsan.

Vän av Sverige

PS. Tack för att jag fick hjälp med att få mitt brev
"översatt" till ett begripligare språk ! DS.

Rapport från västkustö

Alrik kom tassande uppför trappan. — Jaså, du är vaken, viskade han. — Ta på dej regnkläder och stövlar, för det ösregnar ute. Precis som om jag inte lagt märke till det själv! En kopp skällhett te inmundigades under påklädningsproceduren och så gjorde vi sällskap ner över de regnvåta klipporna till Alriks sjöbod, där gigger otåligt ryckte i sina förtöjningar. Vattnet var fullt av stora, granna, röda maneter, som av strömmen förts in i den smala viken. "Damsumpen" längst inne under berget skulle nog få ha sin vattenyta i fred för badhungeriga evor den dagen.

För kraftiga årtag gled gigger med kurs mot Måkholmen. Regnet blötte utifrån och svetten inifrån, när vi äntligen uppträckte den orangeröda vakaren som låg där och guppade.

Nu gav Alrik order:
— Du tar bägge årorna.
Backa nu så smått!
Mera styrbord!
Stryk!
Rätt så, nu har ja'n.
Sakta back!

Aj, aj, en manet har fastnat på linan
hon bränner!
Pass på!
Nu kommer första biten.
Stryk!
Bara tång än så länge.

Ser man på
en grann bergtunga på minst ett kilo.
åtminstone ett halvt.
En död lustorsk, en sjöstjärna
stor som en tallrik.
Ro på bara, sitt inte och slöa till!
Mera babord!
En vacker krabbhona, mums!

Men va ä dä här då?
Hummer, tre i rad
Just vackert sällskap en får på halsen!
Krabba, rödspätta, tång
torsk, torsk, rödspätta
sjöstjärna, krabba — slut.
Akta böen, för fasen!

Alriks monolog hade varit så underhållande och garnets fångst så intressant att jag glömt allt annat omkring mej och höll på att ramma ett litet skär.

Alrik lösgjorde med vana och flinka fingrar fångsten ur maskorna, fisken för sig, de stinna krabborna för sig. När han kom till humrarna sa han så där i förbigående:

— ja ä inte gla i hummer, dom ä för hårdsmälta.

Jag tittade på de stora svarta bestarna, som fixerade mej med sina kalla ögon, kastade en blick runt omkring och konstaterade att vi fått sällskap med andra morrontidiga fiskare.

— Hyva skräpet överbord, sa jag beslutamt, och en för en en gled humrarna tillbaka i sitt rätta element.

Regnet hade upphört och solen bröt genom molntäcket bakom kyrktornet just när vi landade vår fångst. Oljekläderna åkte av och vi kunde inte motstå ett hastigt dopp sedan vi med årorna föst undan de mest påträngande maneterna. Sen bar det hem till frukosten.

Innan Alrik och jag skildes åt sa han, icke utan besvikelsens darr på rösten:

Du, dom där humrarna, ä dä inte själva tusan att det just nu är förbjuden tid!

Åke Forss

TILL SÖDERN ?

Madeira? Cypern? Rhodos?

Vi frågade i förra numret under denna rubrik vilka som på egen bekostnad ville delta i en gemensam resa söderut i vinter. 15—20 svar har kommit in. Namnen på de intresserade har överlämnats till styrelsen, som får ta upp frågan till behandling.

VI HOPPAS PÅ ATT DET
BLIR ETT BESLUT OM
ATT ORGANISERA EN RESA

**LUFTEN KÄNNIS TORR,
HÄRINNE!**

OBS! Nu med HALVERAT andningsmotstånd!

**DET HAR JAG INTE TÄNKT PÅ
FÖR JAG HAR JU STOM-OID**

**DEN FUNGERAR
SOM EN NÄSA!**

Medarbetare välkomna

Skriv och fråga om något du funderar på eller om Du har något att berätta. Vill du vara anonym garanteras att ditt namn inte lämnas ut till någon. Det stannar mellan dej och redaktören. Ditt bidrag behöver inte vara någon välskrivningsövning. Vi putsar till formen åt ditt

bidrag, om du så vill. Du är också välkommen per telefon. Nog är det väl *något* som du tycker är dåligt och borde ändras på.

Eller kanske du har någon solskenshistoria att dela med dej av. Hör av dej. Våra spalter är öppna.

"HJÄLPMEDELSMARKNAD"

Dessa hjälpmedel säljs genom
Karin Cedin, Tornbacken 3,
163 54 Spånga, tel. 08 - 36 41 48.

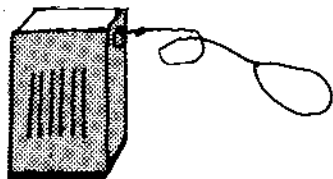
STOMASKYDD

Stomaskydd av vit textil med kardborrläs.

Olika halsvidder: 35-42. Angiv önskad storlek. Pris kr 20:—.

LARMAPPARAT

Larmapparaten är en dosa, ungefär lika stor som ett cigarettpaket. Den är avsedd att användas i nödsituationer och kan avge en gäll och kraftig signal om man behöver påkalla uppmärksamhet.

Pris med batteriér 35:—

Bruksanvisning medföljer.

PS Stomaskyddet Stom-aid (se annons) kan numera skrivas ut kostnadsfritt, som förbrukningsartikel inom flera län. Fråga din logoped.

BLI MEDLEM! STÖD VÅRT ARBETE!

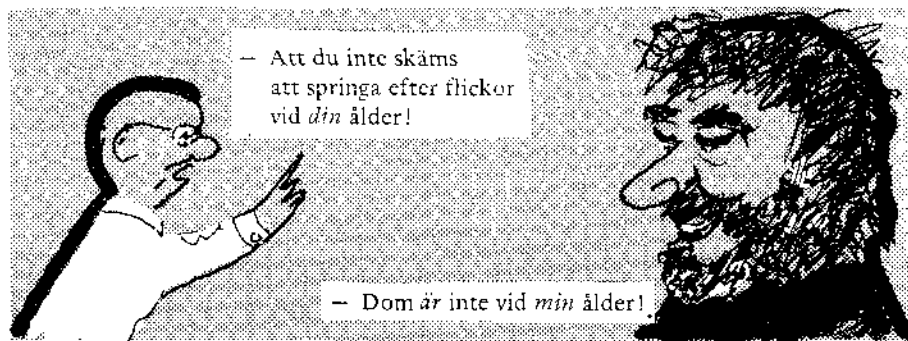
Du som vill veta mer om RLE eller vill bli medlem kan ta kontakt med närmaste lokalavdelning. Vem som vill kan bli medlem. Sätt in 35,- på postgiro nr 85 17 54-2 och Du är stödjande medlem. Lary kommer som extra kvitto på pengarna.

Kontaktmän för lokalavdelningarna:

Gävle: Siv Baglien, Industrivägen 5, 820 20 Ljusne	tel. 0270/686 32
Göteborg: Eric Hermansson, Gitärregatan 1, 421 41, Västra Frölunda	tel. 031/47 87 63
Linköping: Carl Aspling, Svartåtgatan 27, 573 00 Tranås	tel. 0140/129 47
Lund: Otto Josefsson, Trekantsgatan 3, 230 42 Tygelsjö	tel. 040/46 61 76
Stockholm: Lillemor Cedin, Bangatan 17, 171 63 Solna	tel. 08/83 87 97
Uppsala: Svea Östh, Ymergatan 22 b, 753 25 Uppsala	tel. 018/14 05 32
Växjö: Ulla Bergendahl, Kullagatan 16, 360 51 Hovmantorp	tel. 0478/412 06
Örebro: Arne Folkerman, Västmannagatan 17, 703 42 Örebro	tel. 019/11 46 45

Styrelse:

Ordförande: Karin Cedin, Tornbacken 3, 163 54 Spånga	tel. 08/36 41 48
Sekreterare: Siv Baglien, Industrivägen 5, 820 20 Ljusne	tel. 0270/686 32
Kassör: Iréne Pettersson, Tovatorp 5058, 541 93 Skövde	tel. 0500/167 87

LARY

Ansvarig utgivare: Karin Cedin
Redaktör: Rolf Fischer
Teckningar och layout: Rolf Fischer
Tidningens adress: Mönjestigen 23
141 31 HUDDINGE Tel. 08/711 22 03

UTGIVEN AV RIKSFÖRENINGEN FÖR LARYNGEKTOMERADE

RIKSFÖRENINGEN FÖR
RLE
LARYNG EKTOMERADE